Downloaded From www.previousexampapers.com

Roll No. | | | | | | | |

(Write Roll Number from left side exactly as in Admit Card)

Signature of Invigilators

1. ______________________

2. ______________________

PAPER – III

0310

Test Booklet No.

SANSKRIT

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours

Maximum Marks : 200

Instructions for the Candidates

1. Write your roll number in the space provided on the top of this page.
2. This paper consists of four **Sections – I, II, III & IV.**
3. Answers are to be written in the space provided against the questions.

No additional sheets are to be used.

www.PreviousExamPapers.com

4. Read instructions given inside carefully.
5. One sheet is attached at the end of the test booklet for rough work.
6. If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper with you outside the examination hall.

FOR OFFICE USE ONLY

Marks Obtained

Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained
1		10		19	
2		11		×	
3		12		×	
4		13		×	
5		14		×	
6		15		×	
7		16		×	
8		17		×	
9		18		×	

Total marks obtained ....

Signature of the Co-ordinator ....
(Evaluation)

Downloaded From www.previousexampapers.com

SANSKRIT

Paper – III

SECTION – I

Note : i) Answer all questions.

ii) Each question carries twenty marks.

iii) Each answer should be given in 500 words. 2 × 20 = 40

1. निम्नोक्तविषयमवलम्ब्य निबन्धो विरच्यताम् –

"भूमण्डले सर्वव्यापि तापप्रवर्धनम् ।"

अथवा

भारतीय–वाङ्मये रवीन्द्रनाथस्य स्थानम् ।

2. Write an essay in Sanskrit on any *one* of the following :

www.PreviousExamPapers.com

(क) काव्यात्मविषये आलंकारिकैः प्रतिपादितानां सिद्धान्तानां स्वरूपस्वभावाः ।

(ख) वैदिकभाषातः संस्कृतस्य पार्थक्यम् ।

(ग) उपनिषत्सु आत्मतत्त्वम् ।

(घ) भारतीयेतिहासस्य निरूपणे शिलालेखानामुपयोगः ।

(ङ) भारतीयदर्शने नास्तिकसम्प्रदायाः ।

Downloaded From www.previousexampapers.com

SECTION – II

Note : i) Answer all questions.

ii) Each question carries fifteen marks.

iii) Each answer should be given in 300 words. 3 × 15 = 45

3. Critically examine the concept of प्रजापति as it is revealed in the शुक्लयजुर्वेद.

अथवा

Examine classification of compounds as per सिद्धान्तकौमुदी.

अथवा

What is चित्तवृत्ति ? What are its varieties and why ?

अथवा

What is वक्रोक्ति ? How does it play the role of the essence of poetry ?

अथवा

Examine Hathigumpha Inscription of Kharavela as a source material of ancient history of India.

4. Discuss after Jagannātha, the role of *Pratibhā* in the realm of poetry.

अथवा

www.PreviousExamPapers.com

Explain any two चित्तवृत्तिs propounded by the author of Patañjala-sūtra.

अथवा

Write a note on the concept of स्फोट as presented by Bhartrhari.

अथवा

Comment on the philosophical implications of the Kālasūkta.

अथवा

Give an account of the theories on the origin of the Brahmī script.

5. Comment on the characteristics of the Vedic deities according to Nirukta.

अथवा

Write a note on the classification of समासs.

अथवा

Give an account of Mammata's definition of poetry

अथवा

Discuss the concept of अज्ञान as propounded in शांकर वेदान्त.

अथवा

Write a note on the Brahmī script of the Maurya and Gupta periods.

Downloaded From www.previousexampapers.com

SECTION – III

Note : i) Answer all questions.

ii) Each question carries ten marks.

iii) Each answer should be given in 50 words. 9 × 10 = 90

6. Summarise major points of difference between उदात्त and स्वरित accents.

7. उत्तररामचरिते रामायणकथाया यानि अभिनवत्वानि सम्पादितानि तान्यधिकृत्य निबन्धो विरच्यताम् ।

8. What are the five characteristics of a Puranic composition ?

9. ''काव्यस्यात्मा ध्वनिरिति'' — विशदीक्रियताम् ।

10. ''सा च द्विधा, कारयित्री भावयित्री च''

(a) 'सा' पदेन 'का' निर्दिश्यते ?

www.PreviousExamPapers.com

(b) राजशेखरोक्तदिशा 'तस्या' भेदमाश्रित्य तथा संस्कृतसाहित्ये 'तस्याः' प्रयोगमवलम्ब्य नातिदीर्घः प्रबन्धो विरचनीयः ।

11. What is the opinion of Yājñavalkya regarding witnesses in a lawsuit ?

12. Comment briefly on Abhinavagupt'a *Abhivyaktivāda* on the process of aesthetic realization.

13. Explain the concept of *'Sāhitya'* after Kuntaka.

14. ~~What is the idea of Mammata about~~ काव्य-कारण ?

Downloaded From www.previousexampapers.com

SECTION – IV

Note : i) Answer all questions.

ii) Each question carries five marks.

iii) Each answer should be given in 30 words. 5 × 5 = 25

Read the paragraph carefully and answer the following questions :

कस्मिंश्चिद् वने भासुरको नाम सिंहः प्रतिवसति स्म ! अथासौ वीर्यातिरेकात् नित्यमेवानेकान् मृगशशकादीन् व्यापादयन् नोपरराम । अथ कदाचित् तद्वनजाः सर्वे पशवो मिलितास्तमभ्युपेत्य प्रोचुः — स्वामिन् ! किमनेन प्रतिदिनमनेकपशुवधश्रमेण ? एकेनैव पशुना तव भोजनतृप्तिः पर्य्याप्ता स्यात् । तत् क्रियतामस्माभिः सह समयबन्धः । अद्य प्रभृति तवात्रोपविष्टस्य भोजनार्थम् एकैको मृगः पर्यायक्रमेण आगमिष्यति । एवं कृते तव तावत् प्राणयात्रा क्लेशरहिता भवेत् । अस्माकमपि पुनः सर्वोच्छेदनं न स्यात् । तेषां तद्वचनमाकर्ण्य भासुरकः प्राह — अहो सत्यमुक्तं भवद्भिः । भवतां वचनमनुजाने । परन्तु यदि कदाचित् नैकः पशुः मत्समीपमागच्छेत् तर्हि सर्वान् वो मारयित्वा निःश्वापदमरण्यं करिष्यामि । अथ ते सर्वे तथैव प्रतिज्ञाय प्रतिनिवृत्ताः । ततः प्रभृति स सिंहः प्रत्यहमेकैकमुपायनीकृतं पशुं भक्षयन्नास्ते ।

अथ कदाचित् कस्यचन वृद्धशशकस्य वारः समायातः ।

सोऽचिन्तयत् — उपायं कञ्चिदुद्भाव्य करिष्ये सिंहघातनम् ।

www.PreviousExamPapers.com

पञ्चत्वं चेद् गमिष्यामि किं भयेन ममाधुना ॥

एवं विचिन्त्य स मन्दं मन्दं चलितः । तत उपस्थिते तस्मिन् क्षुधापीडितोऽसौ सिंहस्तं सकोपमाह — कथं त्वं विलम्बेनागतः ? शशकोऽवदत् — देव न ममापराधोऽत्र । आगच्छन्नहं पथि सिंहान्तरेण बलाद्धृतः । तस्याग्रे पुनर्गमनाय शपथं कृत्वा स्वामिनं भवन्तं निवेदयितुं समागतोऽस्मि । सिंहः सकोपमाह सत्वरं मां नीत्वा दर्शय क्वासौ दुरात्मा तिष्ठति । ततः शशकस्तं गभीरकूपसमीपमेकमानीय — स्वयमेव दुरात्मानं पश्यतु भवान् इत्युक्त्वा कूपजले तस्यैव सिंहस्य प्रतिबिम्बं दर्शितवान् । सोऽपि सिंह स्वप्रतिबिम्बं सिंहान्तरं मत्वा क्रोधोन्मत्तः सन् तस्योपरि आत्मानं निक्षिप्य पञ्चत्वं गतः ।

उपरिलिखितं सन्दर्भं साभिनिवेशं पठित्वा अधस्थितप्रश्नपञ्चकस्य यथोचितमुत्तरं प्रदीयताम् —

15. भासुरको नाम सिंहः कुत्र किं कुर्वन्नासीत् ?

16. सर्वे पशवो मिलितास्तं किमुक्तवन्तः ?

17. सिंहेन किमुत्तरं दत्तम् ?

18. शशकः स्वस्य विलम्बागमनस्य किं कारणं दर्शितवान् ?

19. कथं सिंहः पञ्चत्वं गतः ?